

- Strategiczna rola miasta w regionie**
– **stymulator zrównoważonego rozwoju**
czy ekonomiczna czarna dziura?

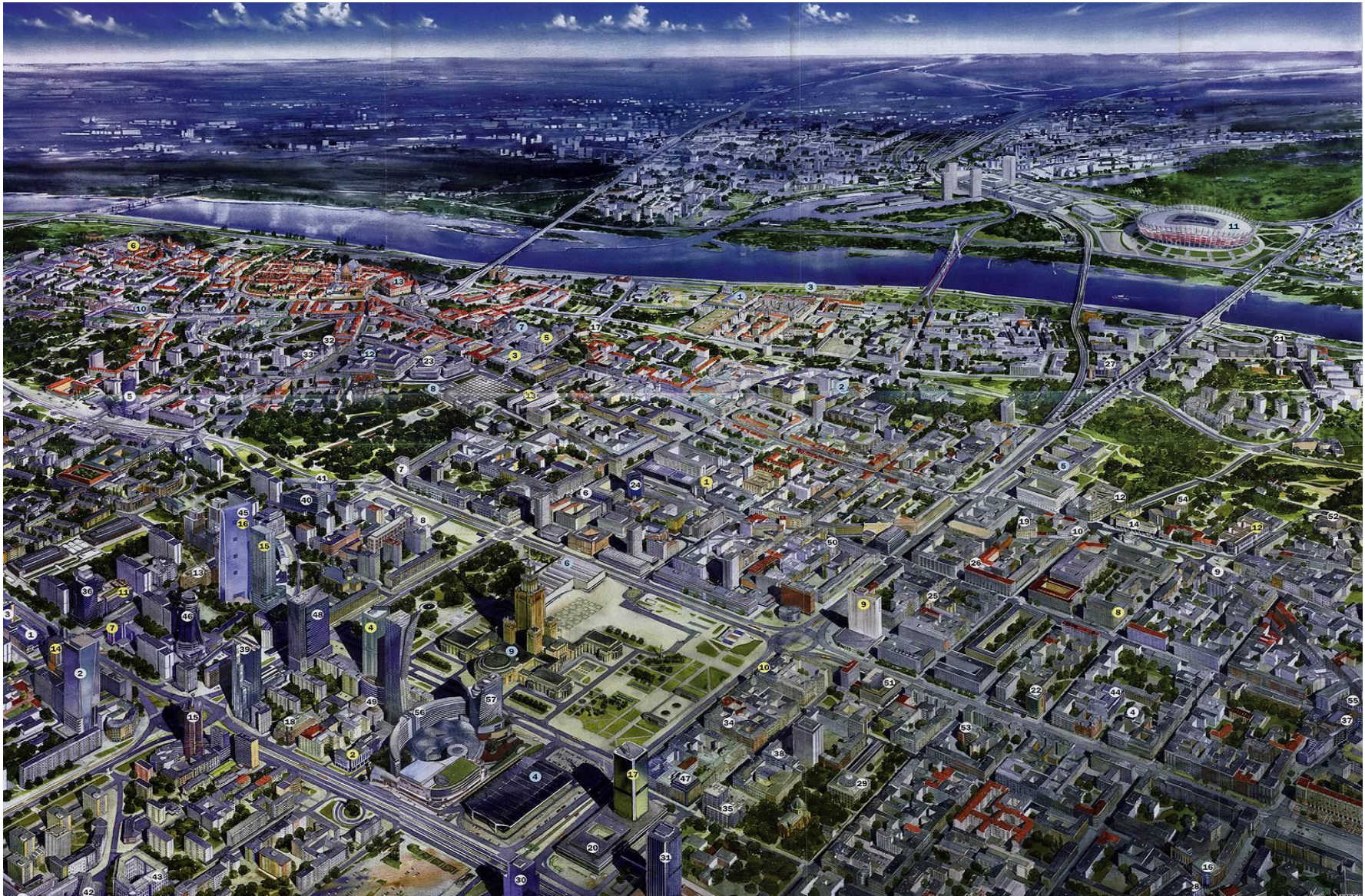
Józef Oleński
Uczelnia Łazarskiego

RENEZANS MIASTA

**Rozwój obszarów miejskich
jako wyzwanie dla polityki spójności**

Ogólnopolska Konferencja Naukowa GUS
Zamość 17-18 października 2018 r.

Stymulator rozwoju regionu ?

czy czarna dziura ?

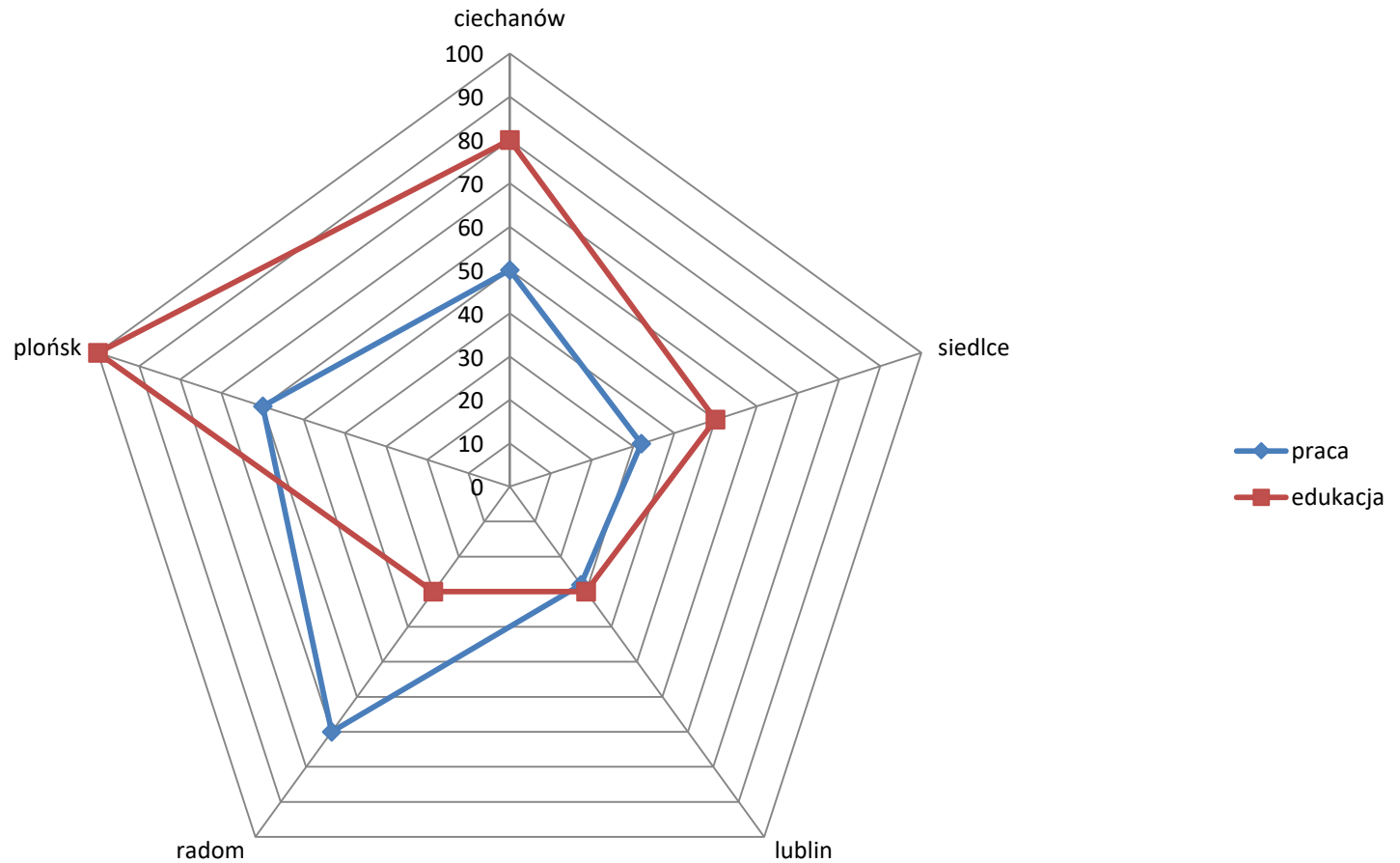
Grawitacja ekonomiczna

- we współczesnej *otwartej gospodarce rynkowej*, współdecydujący wpływ na rozwój lokalny i regionalny, jego zróżnicowanie i dysproporcje, ma ***grawitacja ekonomiczna*** generowana przez ośrodki miejskie oraz zurbanizowane obszary
 - „wysysają” z otoczenia i kumulują kapitał społeczny, ludzki, przemysłowy, instytucjonalny,
 - opierają swój rozwój na eksploatacji wszelkich użytecznych zasobów mobilnych otoczenia geograficznego

Polityka infrastrukturalna a grawitacja ekonomiczna

- polityka infrastrukturalna prowadzona w skali makro i mezoekonomicznej przez instytucje państwowe centralne i terenowe mają decydujący wpływ na kształtowanie się pól grawitacji ekonomicznej miast, a przez to na trwałe skutki grawitacji ekonomicznej dla rozwoju i wykorzystania zasobów regionów.
 - lokalizacja obiektów i sieci infrastruktury społecznej i politycznej (organy władzy i administracji, instytucje edukacyjne i naukowe, kulturalne, służba zdrowia), przemysłowej i transportowej (sieci transportu drogowego, kolejowego, lotniczego, wodnego),

Pola grawitacji ekonomicznej

Parametry pól grawitacji ekonomicznej

- Zakres przestrzenny pól grawitacji
- Wielkość zasobów objętych grawitacją
- Czas oddziaływania grawitacji
- Różnice potencjałów decydujących o sile grawitacji
- Wskaźniki natężenia transferu i absorpcji zasobów
- Koszty transferu i wykorzystania zasobów

Pola grawitacji ekonomicznej

- Organy władzy i administracji państwowej
 - Centra decyzyjne i usługi administracyjne
- Rynki pracy
 - Trwały, sezonowy, sytuacyjny, incydentalny
- Edukacja
 - Średnie, wyższe, specjalistyczne zawodowe
- Nauka
 - Instytuty badawcze, badania na uczelniach
- Zdrowie
 - Specjalistyczne placówki, zakres i jakość usług medycznych
- Kultura i sztuka
 - Instytucje kultury
 - Przedsięwzięcia kulturalne i rozrywkowe
- Przemysł
- Projekty inwestycyjne
-

Syndromy oddziaływania grawitacji na otoczenie

- *Syndrom „Pameli”*
- *Syndrom „Fernanda”*
- *Syndrom „kirasjerów”*

Wpływ polityki infrastrukturalnej na grawitację ekonomiczną

- Rozwój miast kosztem eksploatacji zasobów regionów je otaczających jest procesem sekularnym. Miasta zawsze wytwarzały wokół siebie ***pola grawitacji ekonomicznej i społecznej***.
- Rozwój infrastrukturalny kraju i regionów w warunkach nowoczesnych technologii transportowych i teleinformatycznych powoduje, że miasta rozwijają się w oparciu o zasoby jednostek osadniczych coraz większego obszaru geograficznego.
- **Rozwój technologiczny prowadzi do coraz większej koncentracji obiektów i systemów infrastrukturalnych w coraz mniejszej liczbie jednostek urbanistycznych.**
- Wskutek koncentracji czynników infrastrukturalnych miasta zyskują funkcje metropolii. Następuje **metropolizacja** rozwoju oraz **peryferyzacja** obszarów znajdujących się poza metropoliami .

Transfer przestrzenny zasobów pod wpływem grawitacji ekonomicznej

- **Pod wpływem *gravitacji ekonomicznej* następuje odpływ zasobów** mobilnych z terenów o mniejszej koncentracji czynników rozwojowych i ich przemieszczanie do metropolii.
- Postęp techniczny, organizacyjny i rozwój infrastruktury powodują, że coraz więcej zasobów staje się zasobami mobilnymi. Zasoby niemobilne dzięki nowym technologiom stają się zasobami mobilnymi. Rosną możliwości przemieszczania ich na coraz większe odległości oraz maleją koszty ich przemieszczania.
- **Koncentracji potencjału społecznego i ekonomicznego regionu lub kraju w coraz mniejszej liczbie miast lub obszarów zurbanizowanych sprzyja rozwój regionalnych i ponadregionalnych infrastruktur sieciowych.**

Wpływ infrastruktury instytucjonalnej na grawitację ekonomiczną

- Rozwój sieci transportowej i telekomunikacyjnej powoduje koncentrację infrastruktury instytucjonalnej w coraz mniejszej liczbie miast.
- Koncentracja infrastruktury instytucjonalnej powoduje, że interesariusze zmuszani są do korzystania z usług instytucji coraz bardziej odległych od miejsc zamieszkania i miejsc prowadzenia działalności.
- „Cyfryzacja” usług administracyjnych, edukacyjnych, kulturalnych, niektórych usług ochrony zdrowia, wpływa na koncentrację podmiotów świadczących te usługi w coraz mniejszej liczbie miast i metropolii. W pozostałych miejscowościach likwidowane są podmioty świadczące te usługi (peryferyzacja).

Aglomeracja jako ekonomiczna czarna dziura

- We współczesnej gospodarce *infrastrukturalizacja rozwoju* prowadzi do powiększania zasięgu przestrzennego pól grawitacji ekonomicznej generowanej przez miasta lub obszary zurbanizowane oraz zwiększania ich siły grawitacyjnej, wskutek czego następuje przyspieszony transfer zasobów z coraz większych obszarów do centrów miejskich i industrialnych.
- Pod wpływem grawitacji ekonomicznej wokół miast powstają obszary pozbawione zasobów niezbędnych do samodzielnego rozwoju
- Aglomeracje generują wokół siebie:
 - obszary satelitarne - komplementarne
 - obszary peryferyjne -
 - obszary ekonomicznie pustynne

Rozwój metropolii i mega-aglomeracji pod wpływem grawitacji ekonomicznej

- Skutkiem wzrostu siły i zakresu oddziaływania *grawitacji ekonomicznej* wytwarzanej przez obszary zurbanizowane jest powstawanie *metropolii* i *mega-aglomeracji* czyli rozległych obszarów metropolitalnych obejmujących swoim oddziaływaniem nawet całe gospodarki narodowe średniej wielkości i obszary transgraniczne sąsiednich państw.
- *Mega-aglomeracje* w krajach przestrzennie dużych spełniają często funkcje centrów ekonomicznych dla całych gospodarek narodowych. W krajach tych pozostałe miasta, obszary zurbanizowane i miejscowości podlegają procesom *peryferyzacji*.

Zasoby podlegające transferowi pod wpływem grawitacji ekonomicznej

- Kapitał ludzki - migracje
- Kapitał społeczny - centra decyzyjne organizacji
- Kapitał instytucjonalny - polityczny, administracyjny
- Zasoby kulturowe
- Usługi społeczne - edukacja, nauka, zdrowie
- Mobilne zasoby ekonomiczne -
- Zasoby ekologiczne (dostęp do zasobów niemobilnych)
- Mobilna infrastruktura transportowa

Problemy badawcze grawitacji ekonomicznej

- Pojęcia, definicje i mierniki grawitacji ekonomicznej
- Delimitacja pól grawitacji ekonomicznej
- Asymetria efektywności zasobów w polach grawitacji ekonomicznej
- Procesy i skutki akceleracji grawitacji ekonomicznej
- Dyfuzja pól grawitacji ekonomicznej: branżowa, przestrzenna
- Konkatenacja dziedzinowych pól grawitacji ekonomicznej
- Rola klastrów w kształtowaniu grawitacji ekonomicznej
- Transgraniczna grawitacja ekonomiczna
- Statystyczne wskaźniki natężenia grawitacji ekonomicznej

Uwarunkowania informacyjne pomiaru grawitacji ekonomicznej

- Statystyka regionalna częściowo pokrywa potrzeby badań grawitacji ekonomicznej
- Opracowanie standardowych mierników grawitacji ekonomicznej, metodologii ich kwantyfikacji i technologii pomiaru
- Dostęp do źródeł informacji umożliwiających monitoring procesów, przyczyn i skutków grawitacji ekonomicznej
 - Dane administracyjne
 - Dane ewidencyjne
 - Dane transakcyjne (big data)

Wnioski

- **Dla nauki**
 - Badanie grawitacji ekonomicznej – integralną dziedziną badań regionalnych i gospodarki przestrzennej
- **Dla polityki i administracji**
 - Grawitacja ekonomiczna – uwzględniana przy podejmowaniu decyzji rozwojowych
 - Opracowanie modelu grawitacji ekonomicznej dla każdego **miasta, aglomeracji i inwestycji infrastrukturalnej**
- **Dla biznesu**
 - Grawitacja ekonomiczna – kryterium decyzji inwestycyjnych
- **Dla statystyki**
 - Metodologia pomiaru i delimitacji pól grawitacji ekonomicznej
 - Statystyczny monitoring procesów grawitacji ekonomicznej